

N:o 82.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 8 maj 1897.
— — — — Andra Kammaren den 8 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, angående vidtagande af åtgärder för kontroll öfver vården och förvaltningen af fromma stiftelser inom landet.

(Första Kammarens tillfälliga utskotts (n:o 1) utlåtanden n:is 1 och 11.)
(Andra Kammarens tillfälliga utskotts (n:o 1) utlåtande n:o 12.)

Till Konungen.

Inom Riksdagen har i gjord framställning fråga väckts om vidtagande af åtgärder för att åstadkomma kontroll öfver vården och förvaltningen af fromma stiftelser inom landet.

I afseende å behovet häraf har hufvudsakligen anförts följande.

De belopp, som årligen genom testamentariska dispositioner eller gåfvor ansloges för allmännyttiga ändamål, till understöd af fattiga, för barnavård och sjukvård, för utdelning af stipendier och pensioner m. m., vore ej obetydliga. Enligt det af statistiska centralbyrån uppgjorda sammandrag af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelser för åren 1886—1890 hade hela antalet fromma stiftelser, för hvilka redogörelser lemnats, år 1890 uppgått till 7,102 med ett kapitalbelopp af 184,661,081 kronor, hvartill måste göras något tillägg för vissa till kapitalbeloppet okända eller icke fullständigt kända stiftelser.

Att dessa betydliga gåfvomedel omsorgsfullt förvaltades och användes för de afsedda syftemålen vore af stor vigt, och en verksam kon-

troll härå från det allmännas sida syntes vara väl befogad. I sistnämnda afseende vore emellertid för närvarande ganska illa bestäldt. Väl hade genom särskilda kongl. cirkulär å rikets konsistorier lagts vårdnaden om fromma stiftelser i allmänhet, med undantag af sådana, som blifvit ställda »under särskild publique styrelse» eller upprättats för undervisningsverk. Dessa cirkulärs bestämmelser hade dock otvifvelaktigt blifvit genom nyare lagstiftning till väsentliga delar upphäfdade. I alla händelser vore konsistorierna icke i stånd att såsom sig borde utöfva uppsigt öfver fromma stiftelser, bland annat därför, att några allmänna föreskrifter, egnade att bringa uppkomsten af nya stiftelser till konsistoriernas kännedom, icke blifvit gifna. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande lemnade visserligen redogörelser för fromma stiftelser, men af enahanda skäl, som nyss nämnts, vore äfven dessa myndigheter urständsatta att öfva en verksam och säker kontroll. Också lemnade de statistiska uppgifterna i fråga om tillförlitlighet i detta afseende mycket öfrigt att önska, ett förhållande, som äfven af officiella uttalanden bestyrkts.

Huru bristfälliga de anordningar än vore, som vidtagits i syfte att bringa stiftelsernas tillvaro till vederbörande myndigheters kunskap, syntes det likväl i många fall vara ännu sämre sörjdt i fråga om förvaltningen och redovisningen af en del af dessa stiftelsers medel. En mängd donationer handhades nemligen af korporationer eller enskilda inrättningar eller personer, och i fråga om dylika stiftelser vore staten för närvarande icke i tillfälle att öfva en betryggande och tvifvelsutan högst behöfelig tillsyn.

Bland de i statistiska centralbyråns förutnämnda sammandrag under namn af »fromma stiftelser» upptagna stiftelser, fonder och kassor ingå otvifvelaktigt många inrättningar, som ej böra anses såsom fromma stiftelser. Såsom sådana bör man nemligen, enligt Riksdagens mening, ej räkna föreningar, som af enskilde bildats i syfte att genom sammanskott eller eljest tillgängliga medel bereda delegare pension eller sjukhjälp eller sterbhusen begravningshjälp, såsom pensionsanstalter, sjuk- och begravningskassor, hundramannaföreningar m. fl. Vidare må anmärkas, att ett stort antal af de uppgifna inrättningarna eller fonderna, och helt visst de, som innehafva de största tillgångarne, äro på grund af meddelade bestämmelser underkastade granskning dels genom kammarrätten, dels genom kommunala myndigheter eller eljest. Det måste emellertid antagas, att många stiftelser eller fonder finnas, hvilka icke äro underkastade någon pålitlig tillsyn. Bestämmelser i ämnet äro visserligen

meddelade genom kongl. cirkulär af den 24 april 1788, den 10 oktober 1806, den 13 juli 1809 och den 17 september 1856 med flere författningar. Men dessa bestämmelser bereda vederbörande hvarken tillräcklig kännedom om befintliga stiftelser eller erforderliga krafter för utövande af den tillsyn, som finnes nödig. Derigenom har möjliggjorts att, såsom det stundom inträffat, donationer blifvit använda för annat ändamål än det af donator tydligen afsedda, eller ännu svårare oegentligheter vid donationers förvaltning förekommit, så att till och med afbräck måst uppstå i den verksamhet, som med stiftelsen åsyftats.

Riksdagen anser fördenskull, att i de fall, då fromma stiftelsers räkenskaper icke redan äro föremål för granskning af någon statens myndighet, tillsyn från statens sida öfver vården och förvaltningen af stiftelsernas egendom är af nöden. Denna tillsyn synes dock icke böra i allmänhet utsträckas till en noggrann pröfning af hvarje utgifts behörighet, utan inskränkas till en granskning af behållningens placering och huruvida afkomsten användts i donators syfte.

Under åberopande af hvad i ärendet anförts, får Riksdagen härigenom anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana åtgärder, som kunna finnas nödiga för åstadkommande af kontroll öfver vården och förvaltningen af fromma stiftelser inom landet.

Stockholm den 8 maj 1897.

Med undersätlig vörndnad.
